

ارتباط مشخصات دموگرافیکی و نگرش پرستاران بخش کودکان شرکت کننده در دوره ی آموزشی مراقبت از بیماران روبه مرگ در بیمارستان های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

نویسندگان:

علی ضرام بروجنی^۱، سید حمید سید باقری^{۲*}، احمد رضا صیادی^۳، مجید نوروزی بهجت^۴، فریا مظهری^۱، لیدا سلطانی^۲

- ۱- مرکز تحقیقات مراقبتهای پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران
 ۲- گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران
 ۳- مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران
 ۴- بیمارستان حضرت علی ابن ابیطالب [ع]، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران

Journal of Education and Ethics in Nursing, Volume 3, Number 3, Fall 2014

چکیده:

مقدمه: پرستاران بخش های اطفال و نوزادان همانند سایر پرستاران با موضوع مرگ و مردن دائم مواجهه هستند. در منابع مختلف به عوامل متعددی که بر نگرش پرستاران برای مراقبت از بیمار رو به مرگ تأثیرگذار هستند اشاره شده است. با توجه به تفاوت های فرهنگی موجود بین ملل مختلف، محقق بر آن شد تا برای یافتن چند عامل تأثیرگذار بر نگرش پرستاران، در پژوهشی ارتباط مشخصات جمعیت شناختی پرستاران بخش های اطفال و نوزادان شرکت کننده در دوره ی آموزشی مراقبت از بیماران رو به مرگ را با نگرش آنان نسبت به مراقبت از بیمار رو به مرگ بررسی نماید.

روش کار: این تحقیق از نوع نیمه تجربی تک گروهی است که ۶۰ نفر از پرستاران بخش های اطفال و نوزادان که شرایط حضور در پژوهش را داشتند در دوره ی آموزشی مراقبت از بیمار رو به مرگ شرکت کردند. جهت سنجش نگرش پرستاران از پرسشنامه ی پایا و روا شده مرتبط با بخش های اطفال و نوزادان و همچنین از پرسشنامه ی جمعیت شناختی استفاده شد.

یافته ها: با استفاده از آزمون من ویتنی متغیرهای سن (۰/۴۸۵)، سابقه ی کار (۰/۳۱۸)، دانشگاه محل تحصیل (۰/۷۲۰)، وضعیت تأهل (۰/۴۱۴) و بخش محل خدمت (۰/۸۵۲) و با استفاده از آزمون کروسکال والیس متغیرهای بیمارستان محل خدمت (۰/۱۷۲) و تعداد مواجهه با بیمار رو به مرگ (۰/۵۲۲) مورد تحلیل قرار گرفت که بین مشخصات جمعیت شناختی و نمره ی نگرش پرستاران ارتباط معناداری مشاهده نشد.

نتیجه گیری: از آن جایی که بین متغیرهای جمعیت شناختی با نمره ی نگرش پرستاران ارتباط معناداری یافت نشد به نظر می رسد دوره ی آموزشی مراقبت از بیمار رو به مرگ برای تمامی جامعه ی پرستاری ضروری باشد.

واژگان کلیدی: پرستار، بخش کودکان، دموگرافیک، آموزش، مراقبت، مرگ

J Educ Ethics Nurs 2014;3(3):1-7

مقدمه:

از جمله بخش های بیمارستانی که با این موضوع دائم درگیر هستند بخش های مرتبط با اطفال و نوزادان هستند، که دانستن عوامل تأثیرگذار بر نگرش ایشان نسبت به موضوع مراقبت از بیماران رو به مرگ بسیار حائز اهمیت است. در منابع و مقالات مختلف عوامل متعددی که بر نگرش پرستاران برای مراقبت از بیمار رو به مرگ تأثیر گذار هستند، آمده است که در ادامه به تعدادی از آنان اشاره می گردد. دیدگاه شخصی

پرستاران یکی از مهم ترین اعضای تیم مراقبت از بیماران هستند که نقش محوری در تیم بهداشتی - درمانی دارند و در بسیاری از موارد تنها فرد مراقب بیمار در هنگام مرگ، یک پرستار است. برای همه این امر پذیرفته شده است که مراقبت از بیماران رو به مرگ به صورت تیمی بایستی صورت گیرد و بیماران رو به مرگ همواره درصدی از تخت های بیمارستانی را اشغال می نمایند [۱].

* نویسنده مسئول، نشانی: رفسنجان، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان

پست الکترونیک: Shamid_siba@yahoo.com

تلفن تماس: ۰۹۱۳۱۹۹۸۶۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۴/۱۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۱/۲۹

زمینه ی کاری ایشان مراقبت از بیمار رو به مرگ می باشد با پژوهشگر همکاری داشتند. در طی جلسات آموزشی از تکنیک سخنرانی، بحث گروهی، پرسش، پاسخ و استفاده از تجربیات همکاران بهره برده شد. محتوای آموزشی این جلسات برنامه بسته آموزشی کنسرسیوم آموزش پرستاری پایان زندگی-مراقبت تسکینی اطفال بود که به شکل خلاصه در چهار جلسه مطرح گردید. بلافاصله پس از اتمام مداخله، مجدد پرسشنامه ی سنجش نگرش که شرکت کنندگان، پیش از مداخله تکمیل کرده بودند، دوباره در اختیار آنها قرار داده شد تا کامل کنند. تعداد نمونه های پژوهش، ۶۰ نفر بودند که از شرکت در تحقیق رضایت کامل داشتند: این افراد با روش نمونه گیری غیر احتمالی آسان و در دسترس انتخاب شدند. جهت محاسبه ی حجم نمونه از فرمول $N = \frac{[z_{1-\alpha/2} + z_{1-\beta}]^2 \times S^2}{ES^2}$ استفاده شد که عدد ۶۰ به دست آمد. در این فرمول $z_{1-\alpha/2}$ ضریب اطمینان ۹۵٪ یعنی ۱/۹۶ است، $z_{1-\beta}$ ضریب توان آزمون ۹۰٪ یعنی ۱/۲۸ است. $ES =$ حداقل تفاوت میانگین امتیاز نگرش پرستاران نسبت به مرگ بیمار قبل و بعد از مداخله است که ۱۲ در نظر گرفته شد. $S =$ برآوردی از انحراف معیار تغییر امتیاز نگرش پرستاران است که حداکثر ۸/۳ نمره از ۱۰۰ می باشد.

ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه ی اصلی و استاندارد FATCOD (Frommlet attitude toward caring of dying patient) بود که بر اساس آن پرسشنامه ی «سنجش نگرش پرستاران بخش های اطفال و نوزادان در مورد مراقبت از کودکان رو به مرگ» از آن تهیه شد. این پرسشنامه ۳۰ سؤالی است با ۱۵ سؤال جهت مثبت و بقیه جهت منفی است. در این پرسشنامه، برای نمره بندی همه ی سؤالات از طیف لیکرت با نمره بندی « صفر » تا « پنج » استفاده گردید که در آن شخص به ترتیب درجات مختلف موافقت خود را شامل: کاملاً مخالف، مخالف، بدون نظر، موافق و کاملاً موافقیانمی نماید. از این رو حد نصاب نمرات از ۳۰ تا ۱۵۰ محاسبه شد. که ۳۰ نشان دهنده ی منفی ترین نگرش و ۱۵۰ نشان دهنده ی مثبت ترین نگرش است. نمره ی ۷۵ به بالا به عنوان نگرش مثبت در نظر گرفته شده است. علاوه بر آن پرسشنامه ی اطلاعات جمعیت شناختی بود که شامل سن، سابقه ی کاری، وضعیت تأهل، بخش محل خدمت، بیمارستان محل خدمت، تعداد دفعات مواجهه با مرگ و دانشگاه محل تحصیل میشد. با توجه به اینکه تمامی شرکت کنندگان در پژوهش حاضر زن و لیسانس بودند از این رو دو عامل جنسیت و میزان تحصیلات سنجیده نشدند. و همچنین از آنجایی که یکی از شرایط ورود به این پژوهش مسلمان و شیعه بودن قرار گرفته بود، بنابراین این عنوان نیز در پرسشنامه ی جمعیت شناختی گنجانده نشد.

پرستاران همانند تجارب آنان بر نگرش آنها نسبت به مرگ بیماران تأثیر می گذارد و همچنین کمبود اطلاعات و تجربه همانند محدودیت های فرهنگی و حرفه ای بر نگرش منفی مراقبت از بیماران تأثیر می گذارد [۲]. در تحقیقی که دان (Dunn) انجام داده است، تنها پرستارانی که مدت زمان بیشتری را با بیماران رو به مرگ گذرانده بودند نگرش مثبت تری نسبت به بقیه ی افراد داشتند [۳]. آگاهی و اعتقادات مذهبی بیماران و پرستاران به طور انکارناپذیری بر نگرش و عملکرد ایشان تأثیر می گذارد [۴]. تحقیقات نشان می دهد که تجارب قبلی در مورد مرگ می تواند عاملی تأثیرگذار بر نگرش افراد نسبت به مرگ باشد [۵]. طبق نظریه مارلو (Marlow) نگرش و درک پرستاران نسبت به مرگ کودکان و ارائه ی مراقبت های پرستاری از سوی آنان به فرهنگ، سن، مذهب، تحصیلات، آینده نگری و آرامش درونی پرستار بستگی دارد [۶]. تمامی پرستاران که درگیر مراقبت از بیماران رو به مرگ هستند نیاز دارند که متفکرانه به احساسات خود در مورد مرگ بیندیشند [۷]. نگرش پرستاران در مورد مرگ و مردن بر عملکرد ایشان تأثیرگذار است [۸-۹]. از نظر پژوهشگر و با توجه به تحقیقاتی که در این زمینه داشته است، عوامل بسیاری در نگرش پرستاران نسبت به مراقبت از بیمار رو به مرگ تأثیرگذار هستند و در مقالات مختلف به عوامل متفاوتی اشاره شده است که بیشتر مرتبط با مراقبت از بزرگسالان است. با توجه به این توضیحات، نیز تفاوت های فرهنگی موجود بین ملل مختلف، محقق بر آن شد تا با تحقیقی، چند عامل تأثیرگذار بر نگرش پرستاران را مورد ارزیابی قرار دهد، از این رو پژوهشی با عنوان بررسی ارتباط مشخصات جمعیت شناختی و میزان تأثیر دوره ی آموزشی مراقبت از بیماران رو به مرگ با نگرش پرستاران شاغل در بخش های اطفال و نوزادان طراحی شد.

روشکار:

این پژوهش از نوع نیمه تجربی تک گروهی است. جامعه ی پژوهش را همه ی پرستاران شاغل در بخشهای اطفال و نوزادان بیمارستانهای الزهرا (س)، شهید بهشتی و سیدالشهداء (ع) تشکیل می دادند که مسلمان و شیعه بودند و در یک ساله ی اخیر فردی از اقوام درجه ی یکو یا دوست صمیمی را از دست نداده بودند. معیار خروج از پژوهش، تحویل ندادن پرسشنامه یا شرکت نکردن در کلاس های آموزشی در نظر گرفته شد. واحدهای پژوهش پس از تکمیل اولیه ی و مشخصات جمعیت شناختی، در یک دوره ی آموزشی ۴ جلسه ای مرتبط با مراقبت از بیمار رو به مرگ شرکت کردند در دو جلسه ی اول به همراه پژوهشگر و همکار وی حضور داشتند و در دو جلسه ی آخر نیز یکی از اساتید دکترای پرستاری گرایش اطفال و نوزادان دانشگاه اصفهان که

تأییدکننده ی تأثیر آموزش بر نگرش پرستاران بخش های اطفال و نوزادان نسبت به مراقبت از کودک رو به مرگ است. از مشخصات جمعیت شناختی اولین متغیری که مورد بررسی قرار گرفت «سن» بود. بر اساس آزمون من ویتنی بین میانگین رتبه ی تغییرات نمره ی نگرش قبل و بعد از آموزش در محدوده ی سنی ۲۰ تا ۴۰ سال و ۴۰ تا ۶۰ سال تفاوت معناداری وجود نداشت ($p=0/485$)، جدول ۱) یعنی بین متغیر جمعیت شناختی سن با امتیاز نگرش پرستاران در مورد مراقبت از کودک رو به مرگ ارتباط معناداری وجود نداشت. نتیجه ی پژوهش حاضر از این نظر با تحقیق وسل ۲۰۰۵ که تحت عنوان بررسی تأثیر آموزش مراقبت تسکینی «بر نگرش پرستاران مراقب خانگی و نگاهتگاهها مرتبط با مرگ و مردن» انجام شده بود هماهنگی دارد که در آن از مشخصات جمعیت شناختی سن، سطح تحصیلات، میزان تجربه، آموزش دوره ی قبلی در مورد مرگ و مردن، میزان آمادگی برای مراقبت از بیمار رو به مرگ (خودگزارشی)، بخش های محل خدمت و وضعیت استخدام استفاده کرده بود و هیچ کدام از این عوامل در نمره ی نگرش پرستاران تأثیرگذار نبودند [۱۲]. در پژوهش دیگری که توسط بارر و همکارانش با عنوان «بررسی تأثیر آموزش پایان زندگی بر نگرش دانشجویان پرستاری» در سال ۲۰۰۸ انجام شد، ارتباط شش مورد از معیارهای جمعیت شناختی با نگرش واحدهای پژوهش مورد بررسی قرار گرفت که سن و سابقه ی مراقبت از بیمار رو به مرگ ارتباط معناداری با امتیاز نگرش واحدهای پژوهش داشتند و بقیه ی عوامل از جمله جنسیت، میزان تحصیلات، آموزش قبلی در مورد مرگ و مردن و دوره های آموزشی سنتی قبلی که در مقطع لیسانس برگزار شد، ارتباط معناداری با نمره ی نگرش نداشتند [۱۰]. ولی در تحقیقی که فراملت در سال ۲۰۰۳ با هدف بررسی تأثیر برنامه ی آموزشی بر نگرش پرستاران نسبت به بیمار رو به مرگ و خانواده هایشان انجام داده است، مشخصات جمعیت شناختی سن، جنس و محل تحصیل عوامل تأثیرگذاری بر نمره ی نگرش پرستاران بودند [۱۱] که از این نظر نتیجه ی این دو تحقیق با پژوهش حاضر هماهنگی ندارد. بر اساس آزمون من ویتنی بین میانگین رتبه ی تغییرات نمره ی نگرش قبل و بعد از آموزش در پرسنل با ۱۰ سال سابقه و ۱۰ تا ۲۰ سال سابقه تفاوت معناداری وجود نداشت ($p=0/318$)، جدول ۱)، یعنی بین متغیر جمعیت شناختی سابقه ی کار با امتیاز نگرش پرستاران در مورد مراقبت از کودک رو به مرگ ارتباط معناداری وجود ندارد.

روایی و پایایی ابزار مورد استفاده در پژوهش های پیش از این به دست آمده است [۲، ۳، ۵، ۱۰-۱۱، ۱۴]. برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار SPSS ویرایش ۱۷ و آزمون های آماری توصیفی و استنباطی استفاده شد. جهت بررسی میزان تأثیر دوره ی آموزشی بر نگرش پرستاران شاغل در بخش های اطفال و نوزادان و ارتباط آن با مشخصات جمعیت شناختی از آزمون های من ویتنی و کروسکال والیس استفاده شد.

یافته ها:

در این تحقیق رابطه ی بین نگرش پرستاران شاغل در بخش های اطفال و نوزادان و ارتباط آن با مشخصات جمعیت شناختی مثل سن، سابقه ی کار، دانشگاه محل تحصیل، وضعیت تأهل، بیمارستان محل خدمت و تعداد مواجهه با بیمار رو به مرگ مورد بررسی قرار گرفت. نتایج این تحقیق نشان داد که میانگین نمره ی نگرش قبل از آموزش $10/649 \pm 10/259$ و پس از آموزش $10/631 \pm 11/444$ بود بنابراین از نظر آماری اختلاف معناداری مشاهده شد $p=0/001$ ولی از نظر مشخصات جمعیت شناختی و میانگین تغییرات نمره ی نگرش قبل و بعد از آموزش تغییرات معناداری مشاهده نشد. اطلاعات مربوط به تمامی مشخصات جمعیت شناختی در جداول ۱ و ۲ آمده است.

بحث:

این پژوهش نشان داد که میانگین نمره ی نگرش قبل و بعد از آموزش در نمونه های مورد تحقیق، از نظر آماری با هم اختلاف معناداری داشتند ($p=0/001$). نتایج پژوهش حاضر با سایر تحقیق های مشابه [۶، ۸ و ۹] هماهنگی دارد. در پژوهشی که مالوری با عنوان «تأثیر دوره ی آموزشی مراقبت تسکینی بر نگرش دانشجویان دوره ی لیسانس پرستاری نسبت به مراقبت از بیمار رو به مرگ» در سال ۲۰۰۳ انجام داده است، محدوده ی نمرات در پیش آزمون $(119/82 \pm 9/40)$ و در پس آزمون $(111/04 \pm 126/07)$ بوده است بنابراین نتایج اختلاف معناداری دیده می شود ($p=0/000$) که با اطلاعات به دست آمده در این بخش از این پژوهش هماهنگی دارد. در پژوهش فراملت در سال ۲۰۰۳ گروه مداخله در یک دوره ی آموزشی که تقریباً به اندازه ی یک نیمسال تحصیلی طول کشید شرکت کردند. میانگین امتیاز نگرش پرستاران در گروه مداخله از ۱۱۸ به ۱۲۹/۸ ($P<0/05$) و در گروه کنترل میانگین امتیاز از ۱۱۵/۸ به ۱۱۴/۷ رسید ($P>0/05$). تفاوت میانگین امتیازها در گروه مداخله معنادار بود که از این نظر با پژوهش حاضر شباهت دارد. این هماهنگی

جدول ۱: سنجش رابطه بین متغیرهای جمعیت شناختی سن، سابقه کار، دانشگاه محل تحصیل، وضعیت تاهل و بخش محل خدمت با نمره نگرش پرستاران قبل و بعد از آموزش

متغیر	گروه های پرستاران	میانگین رتبه ی تغییرات نمره ی نگرش قبل و بعد از آموزش	نتیجه ی آزمون من ویتنی
سن	۲۰ تا ۴۰ سال	۱۴/۵۲±۱/۲	۰/۴۸۵
	۴۰ تا ۶۰ سال	۱۱/۷۰±۰/۴	
سابقه ی کار	زیر ۱۰ سال	۱۵/۳۱±۱/۱	۰/۳۱۸
	بین ۱۰ تا ۲۰ سال	۱۲/۰۹±۱/۸	
دانشگاه محل تحصیل	دولتی	۱۳/۳۸±۱/۷	۰/۷۲۰
	آزاد	۱۴/۵۸±۲/۱	
وضعیت تأهل	متاهل	۱۲/۳۵±۱	۰/۴۱۴
	مجرد	۱۴/۹۷±۱/۵	
بخش محل خدمت	بخش ویژه (NICU)	۹/۸۶±۰/۶	۰/۸۵۲
	سایر بخشها	۱۰/۴۰±۰/۷	

ندارد. دلیل احتمالی معنا دار نشدن نتایج این است که در ایران آموزش مراقبت از بیمار رو به مرگ اخیراً در کوریکولوم آموزشی پرستاران گنجانده شده است و احتمالاً هنوز نتوانسته در این زمینه تأثیرگذار باشد.

بر اساس آزمون من ویتنی بین میانگین رتبه ی تغییرات نمره ی نگرش قبل و بعد از آموزش، در پرسنل متأهل و مجرد تفاوت معناداری وجود نداشت ($p=0/414$ ، جدول ۱). در مورد متغیر بخش محل خدمت نیز طبق آزمون من ویتنی انجام شده، بین میانگین رتبه ی تغییرات نمره ی نگرش قبل و بعد از آموزش در پرستاران شاغل در بخش ویژه و سایر بخش ها تفاوت معناداری مشاهده نشد ($p=0/852$ ، جدول ۱)، می باشد. همانند سایر متغیرها متغیر بخش محل خدمت نیز عامل تأثیرگذاری بر نگرش پرستاران نبود. دو متغیر جمعیت شناختی بیمارستان محل خدمت و تعداد مواجهه با بیمار رو به مرگ نیز در جدول ۲ آمده اند.

یافته ی پژوهش از این نظر با تحقیق وسل ۲۰۰۵ و فراملت ۲۰۰۳ هماهنگی دارد ولی با تحقیق بارر و همکاران ۲۰۰۸ هم خوانی ندارد. دلیل احتمالی برگزاری دوره های آموزشی مرتبط برای پرستاران با سنین بالاتر در سایر کشورها است. از آن جایی که این علم در ایران نوبا است متأسفانه تا زمان برگزاری دوره های آموزشی این کار پژوهشی، هیچ دوره ی آموزشی مرتبط با این موضوع برای هیچ کدام از واحدهای پژوهش در هیچ سنی و هیچ گروه دارای سابقه ی کاری برگزار نشده بود.

بر اساس آزمون من ویتنی بین میانگین رتبه ی تغییرات نمره ی نگرش قبل و بعد از آموزش، در پرسنل فارغ التحصیل از دانشگاه آزاد و دولتی تفاوت معناداری وجود نداشت ($p=0/720$ ، جدول ۱)، یعنی بین متغیر جمعیت شناختی دانشگاه محل تحصیل با امتیاز نگرش پرستاران در مورد مراقبت از کودک رو به مرگ ارتباط معناداری وجود ندارد. این معیار جمعیت شناختی فقط در تحقیق فراملت ۲۰۰۳ در نظر گرفته شده بود. که در آن تحقیق نتایج معنادار مشاهده شده بود که از این نظر با پژوهش حاضر هماهنگی

جدول ۲: سنجش رابطه ی بین متغیرهای جمعیت شناختی بیمارستان محل خدمت و تعداد مواجهه با بیمار رو به مرگ با نمره ی نگرش پرستاران قبل و بعد از آموزش

متغیر	گروه های پرستاران	میانگین رتبه تغییرات نمره ی نگرش قبل و بعد از آموزش	نتیجه ی آزمون کروسکال والیس
بیمارستان محل خدمت	بیمارستان الزهرا(س)	۱۵/۳۱±۱/۱	۰/۱۷۲
	بیمارستان شهید بهشتی	۸/۱۰±۰/۷	
	بیمارستان سید الشهدا(ع)	۱۶/۶۷±۱/۹	
تعداد مواجهه با بیمار رو به مرگ	کمتر از ۱۰ مورد	۱۶/۹۳±۲	۰/۵۲۲
	بین ۱۰ تا ۲۰ مورد	۱۳/۰۷±۱/۶	
	بیشتر از ۲۰ مورد	۱۲/۹۲±۰/۵	

پژوهش تعداد مواجهه با بیمار رو به مرگ بود بر اساس آزمون کروسکال والیس بین میانگین رتبه ی تغییرات نمره ی نگرش قبل و بعد از آموزش، در پرستارانی که کمتر از ۱۰ مورد مواجهه با بیمار رو به مرگ داشتند، افراد با تعداد مواجهه ۱۰ تا ۲۰ مورد و

بر اساس آزمون کروسکال والیس بین میانگین رتبه ی تغییرات نمره ی نگرش قبل و بعد از آموزش، در پرستاران بیمارستان های الزهرا (س)، شهید بهشتی و سید الشهدا (ع) تفاوت معناداری وجود نداشت ($p=0/172$ ، جدول ۲). آخرین متغیر بررسی شده در این

دوره آموزشی مراقبت از بیمار رو به مرگ در کوریکولوم آموزشی پرستاری و دوره‌های ضمن خدمت پرستاران بیش از پیش خودنمایی می‌کند. در طول دوره ی آموزشی واحدهای پژوهش ابراز می‌کردند که به مواردی در مراقبت از بیماران رو به مرگ برخورد می‌کرده‌اند که هیچ راه حلی برای آنها نمی‌توانستند پیدا کنند. و چاره‌ای جز بی‌پاسخ گذاشتن سؤال مادر، کودک نداشتند، از این رو همان گونه که در تحقیقات مختلف بارها به این موضوع پرداخته شده است، در اینجا نیز تأکید می‌شود که توجه بیشتر به این آموزش برای پرستاران در حال خدمت سراسر کشور مفید است و می‌تواند باعث مراقبت پایان زندگی مناسبی برای بیماران گردد. در پایان پیشنهاد می‌شود این پژوهش به شکلی وسیعتر و با حجم نمونه ی بیشتر دوباره تکرار شود. پیاده سازی کامل برنامه ی آموزشی کنسرسیوم مراقبت از بیمار رو به مرگ با رویکرد پرستاری اطفال و نوزادان به شکل خوشه ای در استان ها و کل کشور می‌تواند فهم بهتری از موضوع در کشور ایجاد کند.

تشکر و قدردانی:

بودجه ی این تحقیق با کد مصوب ۳۸۸۰۲۶، توسط معاونت آموزشی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان معاونت و همه‌ی پرستارانی که صبورانه در تمامی مراحل پژوهش همراه پژوهشگر بودند تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

افراد با تعداد مواجهه بیش از ۲۰ مورد، تفاوت معناداری وجود نداشت ($p=0/552$ ، جدول ۲). بنابراین مانند مشخصات جمعیت شناختی قبلی این متغیر نیز عامل تأثیرگذاری بر نگرش پرستاران نبود. پژوهشگر، دلیل احتمالی معنادار نشدن نمره ی نگرش با دو متغیر اخیر را همان برگزار نشدن دوره ی آموزشی مناسب در بیمارستان های محل پژوهش می‌داند. ممکن است بسته ی آموزشی تهیه شده جهت این پرستاران ضعیف بوده است و نتوانسته مطالب وسیع این حوزه را به درستی آموزش دهد. البته در متآنالیزی که بابگی از ۳۰ تحقیقی که در مورد تأثیرگذاری آموزش بر نگرش پرستاران نسبت به مراقبت از بیمار رو به مرگ انجام داده بود، مشخص شد که در ۶۵/۵ درصد از تحقیقات انجام شده تعداد جلسات آموزشی کمتر از ۵ جلسه بوده است [۱۳]. در این تحقیق تعداد جلسات آموزشی ۴ جلسه بود. تعداد مواجهه بیمار رو به مرگ نیز تأثیری در نگرش پرستاران نداشت. دلیل احتمالی آن هم این است که چون پرستاران نمی‌دانستند که با این بیماران چگونه رفتار و از آنها مراقبت نمایند از این رو به شیوه ی سنتی مراقبت انجام می‌شده است. بنابراین پیشرفتی در نگرش ایشان در تعداد مواجهه با بیماران رو به مرگ حاصل نشده است.

نتیجه گیری:

با توجه به همه ی توضیحات ارائه شده و معنا دار نشدن هیچ کدام از تفاوت های گروه های مختلف، اهمیت توجه بیشتر به

References:

- Goldman A, Hain R, Liben S. Oxford Textbook of Palliative Care for Children. Pub: Oxford University Press. 1st Edition. 2006.
- Iranmanesh S, Dargahi H, Abbaszadeh A. Attitudes of Iranian nurses toward caring for dying patients. Cambridge: Palliative & Supportive Care. 2008; 6; (4): 363-369
- Dunn K S, Otten C, Stephens E. Nursing experience and the care of dying patients. Oncol Nurs Forum 2005; 32(1): 97-104.
- Mortaghighasemi M. Attitudes of nurses in connection with the death, Euthanasia and its laws in Zanjan in 2000-2001. [cited June 18 2006]. Available at: URL: <http://www.bmsu.ac.ir/web/par/b82/3.htm>
- Mallory JL. The impact of a palliative care educational component on attitudes toward care of the dying in undergraduate nursing students. J Prof Nurs 2003; 19(5): 305-12.
- Marlow D. Nursing children Marlow. Boshra Publication, Tehran. p620. 2009.
- Zargham B A, Mohammadi R, Oskouie SF, Sandberg J. Iranian nurses' preparation for loss: finding a balance in end-of-life care. J Clin Nurs 2008; 32: 344-350.
- Rooda LA, Clements R, Jordan ML. Nurses' attitudes toward death and taking care of dying patients. Oncol Nurs Forum 1999; 26(10): 1683-7.
- Lange M, Thom B, Kline NE. Assessing nurses' attitudes toward death and taking care of dying patients in a comprehensive cancer center. Oncol Nurs Forum 2008; 35(6): 955-9.
- Barrere C C, Durkin A, LaCoursiere S. The influence of end-of-life education on attitudes of nursing students. Int J Nurs Educ Scholarsh 2008; 5: 1-18.
- Frommelt KH. Attitudes toward care of the terminally ill: an educational intervention. Am J Hosp Palliat Care 2003; 20(1): 13-22
- Wessel E M, Rutledge DN. Home Care and Hospice Nurses' Attitudes Toward Death and Caring for the Dying: Effects of Palliative Care Education. J Hosp Palliat Nurs 2005; 7(4): 212-218.
- Babgi A A. Nurses' and nursing students' attitudes toward death and dying: A meta-analysis of the impact of educational interventions. [cited November 3 2007]. Available at: URL: <http://www.nursinglibrary.org/Portal/main>.
- Frommelt K H M. The effects of death education on nurses. Attitudes toward caring for terminally ill

persons and their families. American J HospPalliat Care.1991; 8(5): 37-43.

The relationship between demographic characteristics and the attitude of pediatric nurses participating in the training course of care for patients facing death in hospitals of Isfahan University of Medical Sciences

Zarghamboroujeni A¹, SeyedBagheriH^{2*}, Sayadi A³, Norouzibahjat M⁴, Mazhari F², Soltani L²

Received: 2/18/2015

Accepted: 7/7/2015

1. Dept of Nursing and Midwifery Research, Isfahan University of Medical Science, Isfahan, Iran
2. Dept of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Rafsanjan University of Medical Science, Rafsanjan, Iran
3. Department of Social Determinants of Health Research, Rafsanjan University of Medical Science, Rafsanjan, Iran
4. Ali-ebnabitaleb Hospital, Rafsanjan University of Medical Science, Rafsanjan, Iran

Journal of Education and Ethics in Nursing, Volume 3, Number 3, Fall 2014

J Educ Ethics Nurs 2014;3(3):1-7

Abstract

Introduction:

Nurses in infants and children wards, like other nurses, are permanently involved with death issue. Several factors influencing the attitudes of nurses to care for dying patients have been mentioned in various sources. Due to cultural differences among different nations, the researcher tried to explore the relationship between demographic characteristics of nurses in department of infants and children participating in the training course of caring for dying patients' and their attitudes toward caring for dying patients in order to find a number of influential factors on the attitude of nurses.

Methods & Materials:

This study is a quasi-experimental single-group study with 60 eligible nurses of infants and children wards who attended in the study and participated in a training course on caring for dying patients. To measure nurses' attitudes, reliable questionnaires related to infants and children departments and demographic questionnaire were used.

Results:

The variables of age (0.485), work experience (0.318), and attended University (0.720), marital status (0.414) and the service sector (0.852) were analyzed by using the Mann-Whitney test and the variables of hospital service (0.172) and the frequency of exposure to dying patients (0.552) were analyzed through using Kruskal-Wallis test and it was found that there was no significant relationship between demographic characteristics and attitude of nurses.

Conclusion:

Since there were no meaningful difference between demographic characteristics and nurses' attitudes, death education for nursing society seems to be essential.

Keywords: Nurse, Pediatric Ward, Demographic, Education, Care, Death

* Corresponding author,
Email: shamid_siba@yahoo.com